

گفتمان مقاومت در عرصه بین الملل

در اندیشه آیت الله خامنه‌ای علیه السلام با تأکید بر بیانیه گام دوم

رضا لکزایی^۱

چکیده

مقاومت، به مثابه قدرت است. هرچه کشوری قدرت بیشتری داشته باشد، در برابر تهاجم دشمن، مقاومت بهتر و پویاتر و بازدارنده‌تری انجام می‌دهد. از این منظر جبهه مقاومت، جبهه قدرت است و رهبری این جبهه برعهده آیت الله خامنه‌ای است. بر این اساس، مسئله اصلی مقاله حاضر، «گفتمان مقاومت در عرصه بین الملل در اندیشه آیت الله خامنه‌ای» است. برای این منظور از «چهارچوب نظری پرسش‌های بنیادین» که به زبان منطق دانان مسلمان، عنوان «امهات مطالب یا اسس المطالب» گرفته استفاده شده است. روش مقاله اکتشافی- استقرایی و روش دلالت می‌باشد که در دانش منطق و اصول فقه تبیین شده؛ محدوده تحقیق، ناظر به عرصه بین الملل بوده که با نگاه به بیانیه گام دوم انتخاب شده است. یافته تحقیق حکایت از آن دارد که مقاومت در اندیشه آیت الله خامنه‌ای، مفهومی سازه‌ای است و نه بسیط؛ راهی است که نقطه آغاز و پایان و مسیری مشخص و رهنمایی کمر بسته و کمین کرده دارد، اما رهرو نباید در برابر شیطنیت و دشمنی آنها، از رفتن، دچار توقف، انحراف یا انصراف شود. پس از مفهوم‌شناسی، درباره ضرورت پیمایش این مسیر در چهار زمینه آموزه‌های قرآنی، آموزه‌های اهل بیت علیهم السلام و آموزه‌های عقلی و عقلایی سخن رفته است. آنگاه گزیده‌ای از راهکارهای آیت الله خامنه‌ای برای تحقق مقاومت و جلوه‌گری آن از عالم ذهن به عالم عین، تبیین شده است. استفاده از چهارچوب ایرانی- اسلامی نیز از نوآوری‌های مقاله حاضر است.

واژگان کلیدی: گفتمان مقاومت، بیانیه گام دوم، آیت الله خامنه‌ای، عرصه بین الملل، استقامت.

^۱ استادیار و عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق علیه السلام. rlakzaee@gmail.com

مقدمه

گفتمان مقاومت، از مباحثی است که در بیانیه گام دوم که در آغاز چله دوم انقلاب و برنامه کلی حرکت چهل ساله انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله خامنه‌ای مطرح کرده، بدان توجه خاص شده است. از این رو، مسئله مقاله حاضر، «تبیین گفتمان مقاومت از منظر معظم له» است. از آنجا که این مقاله، بحث مقاومت را در عرصه بین الملل دنبال می‌کند، مقاومت در اصل باید در مقابل دشمن شماره یک بشریت یعنی امریکای مستکبر و جنایتکار انجام بگیرد. هدف دشمنان اسلام و امپراتوران کفر و نفاق به رهبری امریکا، در مرحله اول این است که در سطح منطقه، معادله جهاد و مقاومت را به طرح تکفیر و ترور یا به تعبیر دیگر به جنگ شیعه - سنی تبدیل کنند تا از این راه، بر تمامی مقدرات مادی و معنوی جهان اسلام مسلط شوند. (آیت الله خامنه‌ای، ۹۱/۴/۲۴) در مرحله دوم نیز بتوانند به سلطه بر ملت‌ها در سطح جهان دست یابند. (آیت الله خامنه‌ای، ۹۷/۸/۱۲)

از این رو، ایشان تصریح می‌کند: «برای همه تبیین کنید، بدانند که هدف استکبار این است.» (آیت الله خامنه‌ای، ۹۷/۸/۱۲) به این ترتیب، راه حلی که وی برای مبارزه با استکبار جهانی پیشنهاد می‌دهد، مقام است. پس چون دشمن داریم، باید در مقابل دشمن مقاومت کرد. مقام معظم رهبری، مقاومت را عنصری می‌داند که امام را در هیئت یک مکتب، یک اندیشه، یک تفکر و یک راه، برای همیشه تاریخ مطرح کرد. (آیت الله خامنه‌ای، ۹۷/۸/۱۲)

از منظر وی، در ادبیات سیاسی بین المللی، «مقاومت به شیوه امام خمینی» تنها یک عنوان است. آنچه در تعبیر غربی‌ها بود و بعد از قضیه آزاد سازی خرمشهر خیلی این اصطلاح شایع شد، «دکترین مقاومت امام خمینی» است. برای نمونه، یک سیاستمدار و صاحب نظر سیاسی غربی و امریکایی می‌گوید: «دکترین مقاومت خمینی با تمام توان، شاهرگ‌های سیطره غرب و امریکا را هدف گرفته است.» این خطی است که امام خمینی بزرگوار، این بنده صالح خدا، در میان ما باقی گذاشت؛ خط مقاومت، خط ایستادگی، خط قدردانی از آنچه داریم. (آیت الله خامنه‌ای، ۹۷/۸/۱۲) بنابراین، شناخت این خصوصیت یعنی مقاومت، بسیار لازم و ضروری است.

افزون بر روش عملیاتی، برای تحریر و تبیین محل نزاع، از روش تئوری هم می‌توان بهره برد. برخی متفکران معتقدند در مقام نظر و بر روی کاغذ، در تعریف قدرت، اجماعی وجود ندارد، (عالم، ۱۳۷۸، ۸۶) اما در مقام عمل، بر سر این تعریف توافق وجود دارد که قدرت را امکان تحمیل خواسته خود بر دیگری می‌داند، با وجود مقاومت دیگران و بدون توجه به منشأ این امکان که در واقع، تعریف ماکس وبر است. (وبر، ۱۳۸۴، ۹۰) مورگنتا در تحلیل عرصه قدرت می‌نویسد: «سیاست بین الملل، مانند دیگر عرصه‌های سیاست، مبارزه‌ای است برای کسب و حفظ قدرت.» (مورگنتا، ۱۳۸۴، ۴۵) روشن است که در

هل. (نک: حیدری فر، ۱۳۸۸)

گسترده‌گی مباحثی که آیت‌الله خامنه‌ای درباره مقاومت مطرح کرده، از دشواری‌های مقاله حاضر است (نک: صلح میرزایی، ۱۳۹۸) بنابراین، بحث حاضر، حالت کوتاه و مختصر خواهد داشت که می‌کوشیم با بهره‌گیری از روش «اس‌المطالب»، به صورت منظم و منسجم ارائه شود. در نتیجه، امکان افزودن مطالب به مقاله و تبدیل آن به کتاب با حفظ همین چهارچوب وجود دارد. امید آنکه این بحث را پژوهشگران دیگر تکمیل و ترمیم کنند.

۱. مفهوم مقاومت

مقاومت در منطق اسلام، از آغاز به عنوان یک مفهوم بین‌المللی و جهانی مطرح شده است. از این رو، مقاومت در برابر هر قدرت ظالم و در هر زمان وظیفه هر انسان، صرف نظر از هر نژاد و ملیت و جنسیت و مذهب باید انجام بگیرد و اگر شخص و ملت و دولتی به این وظیفه خویش عمل نکند، سرنوشت و جزای او همان سرنوشت و جزای ظالم خواهد بود. رهبر معظم انقلاب با استناد به فرمایشی از امام حسین (علیه السلام) این مطلب را تبیین می‌کند. حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) فلسفه حرکت خود را با استناد به سخنی از حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) چنین بیان می‌فرماید: «إِيَّهَا النَّاسُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ مَنْ رَأَى سُلْطَانًا جَائِرًا... يَعْمَلُ فِي عِبَادِ اللَّهِ بِالْجَوْرِ وَالْعُدْوَانِ وَلَمْ يُغَيِّرْ عَلَيْهِ بِقَوْلٍ وَلَا فِعْلٍ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ مَدْخَلَهُ». (ابو مخنف کوفی، ۱۴۱۷ق، ۱۷۲)

آیت‌الله خامنه‌ای در تبیین این عبارت می‌فرماید:

«مَنْ رَأَى سُلْطَانًا جَائِرًا» یعنی «هر کس» یک قدرت ستمگری را مشاهده کند؛ «سلطان» به معنای قدرت است و نه فقط پادشاه که مصداق کنونی آن، جبهه صهیونیسم و امریکا است.

الف) «يَعْمَلُ فِي عِبَادِ اللَّهِ بِالْجَوْرِ»؛ یعنی آن قدرت به عموم مردم ستم می‌کند، نه فقط به مؤمنان. حال که نمی‌فرماید «يعمل في المؤمنين بالجور»، آن وقت وظیفه چیست؟

«وَلَمْ يُغَيِّرْ عَلَيْهِ بِقَوْلٍ وَلَا فِعْلٍ»؛ یعنی کسی که یک چنین قدرت ظالمی را در مقابل خودش ببیند و در مقابل او موضع نگیرد و به دو شکل قول و فعل مخالفت نکند.

ج) «كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ مَدْخَلَهُ»؛ یعنی خدای متعال حتی بر عهده خودش قرار داده که چنین کسی را به همان سرنوشتی دچار کند که آن ظالم را دچار خواهد کرد، یعنی جهنم.

آیت‌الله خامنه‌ای می‌فرماید علت اینکه ما در مقابله با امریکا کوتاه نمی‌آییم، به این علت است که اگر به این وظیفه خودمان عمل نکردیم، خدای متعال ما را هم به همان سرنوشت و همان دوزخی دچار می‌کند که آن ستمگر را مبتلا خواهد کرد. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۸/۷/۲۱) پس مقاومت، وظیفه هر انسانی است،

اما این مقاومت به چه معناست؟ از دو منظر لغوی و اصطلاحی می‌توان درباره مفهوم مقاومت سخن گفت. آیت‌الله خامنه‌ای در تعریف لغوی «استقامت» می‌فرماید: استقامت یعنی ایستادگی کردن، ادامه دادن، راه را دنبال کردن، متوقف نشدن. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۰/۱۱/۱۰) همچنین، می‌فرماید: صبر، یعنی پایداری و استقامت. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۷۷/۷/۲۶) یا به عقیده ایشان، مفهوم ایستادگی در همه جا یکی است؛ یعنی همان قوت انسانی و استقامت و پافشاری. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۸۳/۸/۲۰) استحکام هم یکی از معانی نزدیک به معنای مقاومت و ایستادگی است. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۸۷/۵/۹) اینها همه تعاریف لغوی مقاومت است. در تعریف لغوی و دائرةالمعارفی، یک لغت با لغت دیگر تعریف می‌شود. از این منظر، کلماتی همچون استقامت، صبر، ایستادگی، ثبات قدم، عقب‌نشینی نکردن، پایداری، متوقف نشدن، پافشاری و تاب‌آوری به معنای مقاومت است.

ایشان یک تعریف اصطلاحی یا سازه‌ای هم از مقاومت ارائه داده است. تعریف سازه‌ای، تعریفی است که با اضلاع و ابعاد و به صورت فرمولی، مفهوم را تعریف می‌کند. در این تعریف می‌فرماید: «معنای مقاومت این است که انسان یک راهی را انتخاب کند که آن را راه حق می‌داند، راه در ست می‌داند و در این راه شروع به حرکت کند و موانع نتواند او را از حرکت در این راه منصرف کند و او را متوقف کند؛ این معنای مقاومت است». (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۷/۸/۱۲)

سپس این مثال را هم برای فهم بهتر معنای مقاومت بیان می‌کند:

فرض کنید یک وقت در یک جاده‌ای انسان به یک مسیلی برخورد می‌کند، به یک حفره‌ای برخورد می‌کند، یا در حرکت در کوهستان که می‌خواهد مثلاً به قله کوه برسد، به یک صخره‌ای برخورد می‌کند. بعضی‌ها وقتی که برخورد می‌کنند به این صخره یا به این مانع یا به این دزد یا به این گرگ، برمی‌گردند، از ادامه راه منصرف می‌شوند؛ بعضی نه، نگاه می‌کنند ببینند راه دور زدن این صخره چیست، راه مقابله با این مانع کدام است، آن راه را پیدا می‌کنند یا مانع را برمی‌دارند یا با یک شیوه عاقلانه از مانع عبور می‌کنند؛ مقاومت یعنی این و امام این جوری بود. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۷/۸/۱۲)

این تعریف، یک تعریف سازه‌ای و فرمولی از مقاومت ارائه داده است و نه تعریف لغوی و دائرةالمعارفی. در این تعریف، استقامت، به معنای انتخاب راه حق و پیمودن آن دانسته شده که وقتی رونده آن به موانع برمی‌خورد، عقب‌نشینی نمی‌کند و همچنان به مسیر خویش ادامه می‌دهد تا به مقصد برسد. این تعریف، یک تعریف سازه‌ای است و چنان‌که ملاحظه می‌شود، استقامت را با یک کلمه تعریف نکرده است.

با توجه به آنچه آمد، برای تبیین مفهوم مقاومت، می‌توان از «ارکان حرکت» بهره برد. چنان‌که در دانش فلسفه مطرح شده، هر حرکت، شش رکن دارد: مبدأ، مقصد، زمان، مکان، محرک، متحرک. (نک: لک‌زایی، ۱۳۹۹، ۲۳ — ۶۰) اموری هم بیرون از ارکان حرکت هستند که حرکت را تسهیل و تسریع می‌کنند یا از

سرعت و سهولت آن می‌کاهند که در جدول ذیل نشان داده شده است:

ردیف	ارکان حرکت	ارکان مقاومت	موانع مقاومت
۱	متحرک	دولت‌ها و ملت‌ها	عمل نکردن به آموزه‌های قرآن کریم و تجربه‌ها
۲	محرک	اسلام ناب محمدی که امام خمینی و اکنون امام خامنه‌ای تبیین می‌کند	
۳	مکان	در عرصه بین‌الملل	
۴	مقصد	بازدارندگی و رهایی از سلطه و ستم استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌الملل	
۵	زمان	همیشگی	
۶	مبدأ	اراده نمودن و تصمیم گرفتن	

بحث از انواع مقاومت در عرصه بین‌الملل، در ادامه مفهوم مقاومت و برای تبیین آن پی گرفته می‌شود. آیت الله خامنه‌ای از سه نوع مقاومت یاد می‌کند که در حدیث هم آمده است: ۱. صبر در مقابل اطاعت؛ ۲. صبر در مقابل معصیت؛ ۳. صبر در مقابل مصیبت. (آیت الله خامنه‌ای، ۸۳/۸/۲۰) این سه نوع مقاومت وقتی در مقیاس بین‌المللی مطرح شود، ناظر به اطاعت از دستور خدا و امر به معروف و نهی از منکر جهانی و پذیرش تهدیدهای بین‌المللی و صبر بر مصیبت‌های آن است. از منظری دیگر هم ایشان انواع مقاومت را بر شمرده‌اند: ۱. مقاومت فرهنگی؛ ۲. مقاومت سیاسی؛ ۳. مقاومت امنیتی؛ ۴. مقاومت نظامی. (آیت الله خامنه‌ای ۹۵/۵/۳۱) از میان این مقاومت‌ها مقاومت فرهنگی مهم‌تر از دیگر انواع مقاومت است، به‌گونه‌ای که اگر خاکریز و حصار فرهنگی درهم بشکند، همه چیز از دست خواهد رفت. (آیت الله خامنه‌ای، ۹۵/۵/۳۱) ایشان ضمن مهم دانستن تئاتر و سینما، بر شعر و جریان‌ساز بودن شعر نیز تأکید دارد. (آیت الله خامنه ۹۷/۹/۳) انواع مقاومت، خود نیز بحثی دامنه‌دار و گسترده است که ما به همین مختصر بسنده می‌کنیم. (نک: اردکانی و خالیدیان، ۱۳۹۷، ۵۹-۸۶)

۲. ضرورت مقاومت

مقاومت در عرصه بین‌الملل چه ضرورتی دارد؟ به این پرسش، دست کم می‌توان از سه منظر پاسخ داد: یک- از منظر آموزه‌های قرآنی؛ دو- از منظر آموزه‌های روایی و حدیثی؛ سه- از منظر آموزه‌های عقلی و عقلایی.

الف) از دیدگاه آموزه‌های قرآنی

آیات زیادی از قرآن کریم به مسئله مقاومت و ایستادگی اختصاص دارد. در ادامه، به اختصار، به برخی از آنها اشاره می‌کنیم. آیت الله خامنه‌ای به همه این آیات استناد کرده است.

یک- دستور به مقاومت

خداوند متعال در دو جای قرآن به پیغمبرش دستور می‌دهد که استقامت کند: «فاستقم كما امرت.» (هود: ۱۱۲) و «استقم كما امرت.» (شوری: ۱۵) افزون بر این، آیت الله خامنه‌ای از دستور قرآن کریم به مقاومت پولادین یا همان مقاومت در بهترین سطح ممکن، خبر می‌دهد. (۹۶/۸/۱۸) به بیان ایشان (۹۰/۴/۱۳) باید مانند یک ستون مستحکم یا یک دیوار حصین و نفوذناپذیر، در مقابل تهاجم دشمن مقاومت کرد: «انّ الله يحبّ الذين يقاتلون في سبيله صفاً كأنهم بنيان مرصوص.» (صف: ۴)

دو- سازش نکردن

خداوند در قرآن می‌فرماید: ﴿و لا تهنوا و لا تحزنوا﴾ (آل عمران: ۱۳۹) و نیز: ﴿فلا تهنوا و تدعوا الى السلم﴾ (محمّد: ۳۵) با این مضمون که هرگز از مواضع خود کوتاه نیایید و در مقابل دشمن احساس ضعف نکنید. (نک: آیت الله خامنه‌ای، ۷۰/۱۱/۳۰) «ولا تهنوا»؛ مبدا سست شوید، «ولا تحزنوا»؛ مبدا غمگین شوید، ﴿و انتم الاعلون ان كنتم مؤمنين﴾؛ شما بالاترید. البته سازش با انسان‌های خوب یا با انسان‌هایی که علیه شما دست به سلاح نشده‌اند، اشکالی ندارد: ﴿لا ينهاكم الله عن الذين لم يقاتلوكم في الدين و لم يخرجوكم من دياركم ان تبرؤهم و تقسطوا اليهم﴾ (ممتحنه: ۸)، اما با کسی که با فلسفه وجودی و اساس و ایمان شما و با اصل ولایت الهی مخالف است، سازش نکنید: ﴿لا تدعوا الى السلم﴾. (۷۴/۶/۲۹)

سه- مقاومت از مصادیق جهاد کبیر

جهاد فقط به معنای قتال نیست و معنای بسیار وسیع‌تری دارد. در بین جهادها جهادی را خدای متعال در قرآن «جهاد کبیر» نام نهاده: «فلا تطع الكافرين و جاهدوهم به جهاداً کبیراً» (فرقان: ۵۲)، یعنی به وسیله قرآن با کفار جهاد کن. این آیه در مکه نازل شده است. در مکه جنگ نظامی مطرح نبود؛ پیغمبر و مسلمان‌ها مأمور به جنگ نظامی نبودند، اما مأمور به ایستادگی و مقاومت و پیروی نکردن از دشمن بودند. اطاعت نکردن از کفار، همان چیزی است که خدای متعال به آن «جهاد کبیر» اطلاق نموده است. پس «جهاد کبیر» یعنی اطاعت و تبعیت نکردن از خصمی که در میدان مبارزه با تو قرار گرفته، در میدان‌های مختلف سیاست، اقتصاد، فرهنگ، هنر. (آیت الله خامنه‌ای، ۹۵/۳/۳)

اول- تبیین مقاومت به عنوان وظیفه

قرآن نه تنها مقاومت، بلکه نبرد را وظیفه و مسئولیت جهانی مسلمانان می‌داند: ﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا﴾ (نساء: ۷۵) آیت الله خامنه‌ای تصریح می‌کند که پیام آیه این است که مسلمانان موظف هستند آزادی دیگران را تأمین

آیت الله خامنه‌ای، ۷۰/۳/۲۶)

بر همین اساس، امت اسلام ملزم شده که در راستای حمایت از مستضعفان جهان در برابر ظالمان و مستکبران، به وظیفه خود که جنگیدن است، عمل کند: ﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ﴾. (نساء: ۷۵)

البته جهاد با شکل اسلامی‌اش حدود و قانون دارد و به معنای ظلم نیست. در جهاد، تعدی و تجاوز به حقوق انسان‌ها و از بین بردن هرکس که مسلمان نیست، دیده نمی‌شود. جهاد، یک حکم الهی بسیار با عظمت است. اگر جهاد باشد، ملت‌ها سربلند خواهند شد». (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه ۱۳/۱۲/۱۳۷۲)

دوم- مقاومت رمز پیروزی

مقاومت، رمز پیروزی است و بدون مقاومت نمی‌توان به پیروزی دست یافت. آیت الله خامنه‌ای پیروزی را از آن کسانی می‌داند که در جنگ اراده‌ها مقاومت و تاب آوری بیشتری دارند: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ﴾ (فصلت: ۳۰)؛ (نک: آیت الله خامنه‌ای ۱۳۸۹/۱۱/۱۵) در نقطه مقابل، دشمنان جهانی و بین‌المللی با ابزار و با زور و فریب، به دنبال تضعیف و ناامید ساختن اراده سپاه اسلام و انسان‌های آزاده هستند. مقام معظم رهبری آیت الله خامنه‌ای پاتک این تک و راه دفع این حمله دشمن را اعتماد به وعده الهی می‌داند؛ چراکه خداوند وعده پیروزی مستضعفان در عرصه بین‌الملل را داده است: ﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾. (قصص: ۵؛ آیت الله خامنه‌ای ۱۳۸۹/۱۱/۱۵)

بنابراین، مقاومت آئین و در عین حال امید و اعتماد به وعده صادق الهی و چشم داشتن به نصرت خداوند متعال در جنگ اراده‌ها، بر کیفیت مقاومت می‌افزاید و ضریب پیروزی را بالا می‌برد و روشن است که توجه به چنین عنصر کلیدی و مهمی ضرورت دارد.

سوم- دعا برای مقاومت

مقاوم بودن دعایی است که هر مسلمان در شبانه‌روز دست کم ده مرتبه از خداوند متعال آن را درخواست می‌کند: «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ». (حمد: ۶) اینکه همیشه صراط مستقیم را از خدا می‌خواهیم، همان درخواست اجابت «وَأَسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتُ» (شوری: ۱۵) و بیان‌کننده ضرورت مقاومت در سطوح گوناگون مانند سطح بین‌المللی است. بر این مبنا، درخواست مقاومت، دعای هر روزه مسلمانان جهان و به‌خصوص کارگزاران مسلمان است که مسئولیتی بیشتر و سنگین‌تر از دیگران دارد. (آیت الله خامنه‌ای، ۶۹/۹/۱۴)

چهارم- پاداش مقاومت

در وزن کشتی دو مفهوم متضاد در معادله چالش و سازش، این بحث مطرح است که ایستادگی آسان

نیست و سختی‌هایی دارد، اما تسلیم شدن، سختی‌های بیشتری دارد. در عین حال، بازتاب این دو سختی متفاوت است: «فرقش این است که شما در راه استقامت و مقاومت، هر سختی‌ای که متحمل بشوید، خدای متعال به شما اجر خواهد داد: «ذَلِكِ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْنُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نِيلاً إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ» (توبه: ۱۲۰) درواقع، هیچ تشنگی و خستگی و گرسنگی در راه خدا به آنها نمی‌رسد و هیچ گامی که موجب خشم کافران می‌شود، برنمی‌دارند و ضربه‌ای از دشمن نمی‌خورند، مگر اینکه به خاطر آن، عمل صالحی برای آنها نوشته می‌شود؛ زیرا خداوند پاداش نیکوکاران را تباه نمی‌کند! هر سختی‌ای که شما تحمل بکنید، یک عمل صالح است، درحالی‌که اگر تسلیم دشمن بشوید، سختی‌هایتان هیچ اجری پیش خدای متعال ندارد، بلکه تن به ظلم دادن، مجازات هم دارد. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۸/۸/۲۴)

پنجم - مقاومت دائمی

آیت‌الله خامنه‌ای با استناد به آیاتی از قرآن، معتقد است نه تنها مقاومت ضرورت دارد، تصریح می‌کند که مجاهدت و ایستادگی و مقاومت باید همیشه و پیوسته باشد: ﴿قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾ (اعراف: ۱۲۸)؛ (نک: آیت‌الله خامنه‌ای ۹۰/۸/۱۴)، یعنی اگر اول صبر و استقامت و دوم، استعانت به خدا و تکیه به او نباشد، راه طی نخواهد شد. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۶۸/۰۳/۳۱) ایشان با استناد به این آیات، دو منطق را مردود و نادرست می‌داند. اولین منطق، منطق کسانی است که وقتی به دنبال کاری هستند و طبق برنامه پیش می‌روند و به نقطه مد نظر می‌رسند، توقف می‌کنند و از دنبال کردن اهداف و آرمان‌ها دست می‌کشند و منطق دوم، منطق اشخاصی است که وقتی کار طبق برنامه پیش نمی‌رود و به نقطه مطلوب دست نمی‌یابند، دچار ناامیدی و انفعال و شکست می‌شوند؛ این دو منطق هر دو خطا هستند. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۲/۵/۶) از اینجا دانسته می‌شود افزون بر اینکه قرآن به اصل مقاومت و کیفیت بالای مقاومت و پاداش مقاومت تأکید دارد، بر ضرورت مداومت بر مقاومت نیز اصرار می‌ورزد.

ششم - منطق مقاومت

منطق مقاومت که امام خمینی پایه‌گذار آن بود، مبتنی بر عنصر قرآنی تحقق وعده الهی است. خداوند متعال در آیات مکرر قرآن این وعده را داده است که اهل حق و طرفداران حق، پیروز نهایی‌اند. آیات فراوان قرآن بر این معنا دلالت می‌کند. ممکن است قربانی بدهند، اما در نهایت شکست نمی‌خورند؛ آنها پیروز هستند. در این صحنه، قربانی دارند، اما ناکامی ندارند. قرآن می‌فرماید: «أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ» (طور: ۴۲) و بنابر این عبارت قرآنی، طبق سنت الهی توطئه آنها به خودشان برمی‌گردد.

آیه کریمه ﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ﴾ (قصص: ۵) و آیه ﴿إِنْ تَصْبِرُوا لِلَّهِ

يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴿٧﴾ (محمد: ۷) و آیه «وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ» (حج: ۴۰) و آیات فراوان دیگری این عاقبت نیک را به کسانی که در راه مقاومت گام برمی دارند، نوید می دهند. (آیت الله خامنه ای، ۹۸/۳/۱۴) بنابراین، مواجهه ما با مسائل و با دشمنان، نه تنها ضرورت دارد، باید شجاعانه و نه مرعوبانه؛ امیدوارانه و نه مأیوسانه؛ عاقلانه و نه هیجانی؛ مبتکرانه و نه منفعلانه باشد. (آیت الله خامنه ای، ۹۸/۳/۱۴)

هفتم- دعوت متقابل به مقاومت

آیت الله خامنه ای با جدا خواندن خوب بودن و خوب ماندن، توصیه می کند که باید بکوشیم خوب بمانیم؛ زیرا همه در معرض اشکال قرار دارند. روشن است که مقاومت، در گذشته در یک کار خوب بوده، اما در آینده هم باز به این مقاومت نیاز داریم.

از این رو، ایشان با استناد به قرآن کریم توصیه می کند که باید هم از خودمان و هم از دیگران مراقبت کنیم: ﴿وَتَوَّاصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّاصُوا بِالصَّبْرِ﴾ (عصر: ۳)؛ (نک: آیت الله خامنه ای، ۹۹/۴/۲۲) و مثل کوهنوردی در جاهای خطرناک که با ریسمان یکدیگر را به هم وصل می کنند که اگر یک نفر لغزید، دیگران او را نگه دارند و بالا بکشند، باید یکدیگر را هم به پیمودن راه حق توصیه کنید، هم به استقامت، ایستادگی، ثبات قدم و در مقابل حوادث تلخ نلغزیدن، نلرزیدن و مردد نشدن. (آیت الله خامنه ای، ۹۵/۲/۱) وی خود به این آیه عمل کرده و مردم تونس و مصر را در جریان بیداری اسلام به مقاومت و صبر تشکیلاتی فراخوانده است:

دشمن شما با تجهیز مزدوران امنیتی خود آنها را به مقابله با شما گسیل می کند تا با ناامنی و هرج و مرج، مردم را به ستوه بیاورند. از آنها نهراسید. شما از مزدوران، قوی ترید. شما اکنون در مرحله ای قرار دارید که خداوند در آن مرحله به پیامبر و یارانش فرمود: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾ (انفال: ۶۵) شما می توانید با اتکال به خدا و اعتماد به جوانان پرانگیزه خود بر هر ناامنی و هرج و مرجی فائق آیید. (آیت الله خامنه ای، ۸۹/۱۱/۱۵)

ب) از دیدگاه آموزه های اهل بیت (ع)

در سیره و سنت معصومان (ع) گفتارها و رفتارهای بسیاری درباره ضرورت مقاومت وجود دارد که در ادامه، به اختصار به برخی از آنها اشاره می کنیم. تمامی این روایات، مورد استناد مقام معظم رهبری قرار گرفته است.

یک- لزوم مقاومت در راه خدا

ثبات و استقامت و داشتن عزم و اراده استوار، امر مطلوب و لازمی است که معصوم عليه السلام آن را از خداوند طلب کرده است. آیت الله خامنه ای با استناد به این دعا «اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي ... عِلْماً وَاسِعاً ... وَعَزْماً

ثاقباً» (مجلسی، ج ۸۴، ص ۳۲۵) می‌فرماید: برای حرکت در راه مبارک انقلاب و نظام جمهوری اسلامی که راهی درست و محبوب الهی است و هدف بسیار والایی دارد، عزم و اراده محکم و پایدار داشته باشید. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۶/۸/۱۸) در دعا می‌خوانیم: «أَسْأَلُكَ الثَّبَاتَ عَلَى دِينِكَ»، یعنی ثبات و ایستادگی در دین و در راه انقلاب یک چیز بسیار مهمی است و به این باید توجه کرد. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۵/۱۰/۱۳) بر این مبنا، در راه خدا و برای خدا و تحقق دین خدا در سطح جهان، باید مقاومت را در پیش گرفت.

دو- مراقبت بر عدم انحراف از مقاومت

صائب تبریزی سروده است: «جُرمِ زمانه‌ساز فزون از زمانه است.» (نک: تارنمای گنجینه) اگر زمانه‌سازان اهل مقاومت نباشند، زمانه خراب خواهد شد. آیت‌الله خامنه‌ای به فرمایشی از امیرالمؤمنین در نهج البلاغه استناد می‌کند که حضرت می‌فرماید: «فَتَزِيغُ قُلُوبٌ بَعْدَ اسْتِقَامَةٍ وَ تَضِلُّ رِجَالٌ بَعْدَ سَلَامَةٍ» (نهج البلاغه، خطبه ۱۵۱) بدین ترتیب، چنین توضیح می‌دهد که برخی یک روز درست حرکت می‌کردند، اما دل‌هایشان واژگونه شد؛ زیرا آلوده دنیا و محبت‌های بیجا، جاه‌طلبی، رفیق‌بازی، جناح‌بازی و حزب‌بازی شدند و از آن راه درست و آن استقامت برگشتند. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۵/۸/۱۲) بنابراین، باید مقاومت نمود و کاملاً مراقب بود که مقاومت به انحراف نیلجامد. یعنی ضمن اینکه مقاومت ضرورت دارد، نظارت مستمر و پیوسته بر نحوه و مدل و مسیر مقاومت هم ضروری است.

سه- استقامت هوشمندانه

حدیث علوی «لَا يَحْمِلُ هَذَا الْعِلْمَ إِلَّا أَهْلُ الْبَصَرِ وَالصَّبْرِ»، روایتی است که مقام معظم رهبری بارها آن را نقل کرده است. به عقیده آیت‌الله خامنه‌ای هدف دشمنان اسلام، ایجاد جنگ داخلی بین مسلمان‌هاست که متأسفانه تا حدودی موفق هم شده‌اند و جبهه استکبار کشورهای اسلامی همچون سوریه، یمن، لیبی، عراق و ... را یکی پس از دیگری ویران می‌کند و زیرساخت‌هایشان را از بین می‌برند. ایشان این پرسش را مطرح می‌کند که چرا ما باید تسلیم این توطئه بشویم و چرا آن چیزی که هدف آنهاست، برای ما نا شناخته باقی بماند؟ همچنین، ایشان می‌پرسد: چرا استکبار در بحرین مسلمان‌ها را زیر فشار می‌گذارد؟ چرا در نیجریه برای روحانی مصلح تقریبی مؤمن، شیخ ابراهیم الزکزاکی فاجعه‌آفرینی می‌کند و حدود هزار نفر از مردمی را که بر گرد او حلقه زده‌اند، به قتل می‌رساند و شش فرزند او را در دو سال به شهادت می‌رساند؟ (همان)

آیت‌الله خامنه‌ای پاسخ را عمل به همین فرمایش حضرت امیرالمؤمنین می‌داند و تصریح می‌کند اگر می‌خواهیم در این راه موفق بشویم، باید بصیرت پیدا کنیم: «أَلَا وَ لَا يَحْمِلُ هَذَا الْعِلْمَ إِلَّا أَهْلُ الْبَصَرِ وَالصَّبْرِ» (نهج البلاغه، خطبه ۱۷۳) باید بصیرت پیدا کرد و باید در این راه صبور بود «وَ إِنْ تَصَبَّرُوا وَ تَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا». (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۴/۱۰/۸)

آیت الله خامنه‌ای در تحلیلی بر اساس این حدیث شریف، درباره ضرورت مقاومت آگاهانه و هوشمندانه در عرصه بین‌الملل می‌فرماید: «امروز مبارزه با کفر خالص و شرک خالص نیست، تا مطلب روشن و صف‌بندی‌ها مجزا و جدای از هم باشد، بلکه امروز مبارزه با نفاق و دورویی و تزویر و شعارهای توخالی و دروغ‌زنی‌ها و لاف‌زنی‌هایی است که بلندگوهای استکبار را در همه گوشه عالم پُر کرده است. بسیاری دم از طرفداری از حقوق بشر می‌زنند و دروغ می‌گویند. بسیاری دم از اسلام می‌زنند و دروغ می‌گویند. اسلام آنها، اسلام باب طبع و میل سردمداران استکبار است. بسیاری دم از برابری انسان‌ها می‌زنند و می‌زنند و دروغ می‌گویند. بنابراین، مبارزه در دوران کنونی، مبارزه‌ای دشوار است؛ هم به خاطر قدرت زر و زور استکبار و هم به خاطر قدرت تبلیغاتی و توجیه‌گر دروغ‌گویی‌ها و نفاق‌های استکبار و ایادی‌اش». (آیت الله خامنه‌ای، ۷۰/۳/۱۴)

به عنوان فصل الخطاب در این بخش می‌توان گفت: از منظر مقام معظم رهبری «امام حسین (علیه السلام) مظهر بصیرت و استقامت است». (آیت الله خامنه‌ای، ۷۰/۳/۱۴) و این حضرت سیدالشهداست که در قله صبر و بصر قرار دارد و آزادگان جهان موظفند که به ایشان اقتدا کنند.

چهار- قدرت مقاومت

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می‌فرماید: «أَلَا وَ أَنَّ الشَّجَرَةَ الْبَرِّيَّةَ أَصْلَبُ عَوْدًا ... وَ اقْوَى وَ قُوْدًا» (نهج البلاغه نامه شماره ۴۵) درخت بیانی، نسبت به درختی که در باغ رشد کرده، هم محکم‌تر است، هم وقتی که آن را آتش زدی، آتشش ماندگارتر است. آیت الله خامنه‌ای بر مبنای این روایت، این قاعده را بیان می‌کند که خاصیت شرایط سخت، این است که ملت‌ها، رؤسا، مدیران، مسئولان و رهبران کشورها را مقاوم می‌سازد و مثل یک ورزش، نیرو و مقاومت و همت آنها را چند برابر می‌کند. (آیت الله خامنه‌ای، ۸۹/۶/۲۵) بنابراین، چون مقاومت موجب افزایش قدرت ملت‌ها و دولت‌ها می‌شود، باید در برابر زیادی‌خواهی‌ها و زورگویی‌های استکبار جهانی مقاومت نمود.

پنج- مقاومت حتی به تنهایی

موفقیت در «ایستادگی» است. (آیت الله خامنه‌ای، ۸۶/۵/۶) پرسش مهم اینکه اگر کسی ما را همراهی نکرد، آیا باز هم مقاومت ضرورت دارد؟ آیت الله خامنه‌ای در این زمینه به امام خمینی مثال می‌زند و با فرمایشی از امام علی (ع) بحث را چنین تبیین و تصریح می‌فرماید: امام خمینی در راه حق و عدالت قائل به رودربایستی و ملاحظه این و آن و ترس و ضعف و عقب‌نشینی نبود و او نیز همان‌طور که امیرالمؤمنین توصیه فرموده بود: «لَا تَسْتَوْحِشُوا فِي طَرِيقِ الْهَدْيِ لِقَلَّةِ أَهْلِهِ» (نهج البلاغه، خطبه ۲۰۱)، از تنهایی نمی‌ترسید. باید با شجاعت تمام، با آگاهی و بینش کامل، با خطرپذیری در مقابل قدرتمندان و زورگویان و زورمندان عالم، به مقاومت ادامه داد که موفقیت، در ایستادگی است. (آیت الله خامنه‌ای، ۸۶/۵/۶)

شش - مقاومت مؤمنانه

آیت‌الله خامنه‌ای بین ایمان و استقامت، رابطه وثیق و عمیق قائل است و با استناد به حدیثی از امام علی علیه السلام استقامت را اولین پایه ایمان می‌داند. از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام خواستند که درباره ایمان صحبت کند. حضرت فرمود: «الایمان علی اربع دعائم؛ ایمان بر چهار پایه استوار است.» (نهج البلاغه، حکمت ۳۰) منظور از چهار پایه این است که اگر پایه‌ها محکم بود، ایمان رو می‌ماند، اما اگر پایه‌ها سست شد یا فرو ریخت، ایمان به همان نسبت فرو می‌ریزد. در واقع، به‌طور کامل ساقط نمی‌شود، اما به همان نسبت فرو می‌ریزد. حضرت این چهار پایه را چنین بیان فرمود: «علی الصبر و الیقین و العدل و الجهاد.»^۱ اولین پایه، ایستادگی و استقامت در همه زمینه‌هاست. اگر می‌خواهید برنامه‌ای را دنبال کنید، تا آخر پای آن برنامه بایستید؛ می‌خواهید کاری را انجام دهید، آن کار را تمام کنید؛ اگر مصیبتی پیش می‌آید، در مقابل آن مصیبت خودتان را از دست ندهید؛ اگر واجبی بر شما مقرر می‌شود، برای انجام دادن واجب تحمل داشته باشید و بی‌حوصله و از پا افتاده نشوید؛ اگر در مقابل گناهی قرار می‌گیرید، ایستادگی کنید و تسلیم گناه نشوید؛ ایستادگی در هر جایی نمودی دارد. مفهوم ایستادگی در همه‌جا یکی است، یعنی همان قوت انسانی و استقامت و پافشاری، اما در هر جا یک‌طور خودش را نشان می‌دهد. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۸۳/۸/۲۰) بنابراین، افزایش مقاومت، حاکی از افزایش ایمان است.

ج) از دیدگاه آموزه‌های عقلی و عقلایی

در جهان معاصر، امام خمینی اولین کسی است که فکر مقاومت را پایه‌گذاری و به عنوان یک درس، این راه را نشان‌دار کرد. مطلب مهم اینکه امام، مقاومت را از روی هیجان‌زدگی و احساسات زودگذر انتخاب نکرد، بلکه پشتوانه انتخاب مقاومت از سوی امام خمینی بزرگوار، دارای یک پشتوانه منطقی، عقلانی، علمی و دینی است. در اینجا پشتوانه‌های عقلی و عقلایی را بررسی می‌کنیم که مقام معظم رهبری آنها را مطرح کرده است. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۸/۳/۱۴)

یک - مقاومت واکنشی طبیعی

مقاومت، واکنش طبیعی هر ملت آزاده و باشرف در مقابل تحمیل و زورگویی است و دلیل دیگری لازم ندارد. به دیگر سخن: «مقاومت، واکنش طبیعی هر موجود زنده در برابر تهدید است و انسان این مزیت را دارد که می‌تواند در مقابل تهدیدهایی به مراتب بزرگ‌تر از قدرتش، مقاومت کند و موجودیت خود را حفظ کند و از همه بالاتر، انسان مؤمن انقلابی با مقاومت خود، امدادهای الهی را نیز دریافت و ناممکن‌ها را ممکن می‌کند.»^۱ یعنی اگر هیچ‌آیه و روایتی بر لزوم و ضرورت مقاومت نداشتیم، باز هم چیزی از ضرورت

۱. به نقل از: <http://book-khamenei.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=208&description=723373>

مقاومت نمی‌کاست؛ چراکه هر ملتی که برای شرف، هویت و انسانیت خود ارزش قائل باشد، وقتی ببیند دشمن می‌خواهد چیزی به او تحمیل کند، امتناع می‌ورزد و درصدد مقاومت و ایستادگی برمی‌آید. (همان)

دو- مقاومت عامل عقب نشینی دشمن

مقاومت، عامل عقب‌نشینی دشمن است. زمانی که دشمن بر موضع نادرست خود پافشاری می‌کند، اگر جبهه حق عقب‌نشینی کرد، بدون شک دشمن پیش‌روی می‌کند. مقاومت، راه جلوگیری از پیش‌روی دشمن است. دلیل درستی این استدلال، تجربه مقاومت چهل ساله جمهوری اسلامی ایران در برابر جبهه استکبار است. (همان)

سه- مقاومت کم‌هزینه‌تر از تسلیم

مقاومت کردن و تسلیم شدن در مقابل دشمن، هر دو هزینه دارد، اما هزینه تسلیم شدن بیشتر است. آیت‌الله خامنه‌ای دو مثال تاریخی در این زمینه ذکر می‌کند: اول- رژیم پهلوی در مقابل امریکا تسلیم بود؛ نفت و پول خود را تقدیم می‌کرد، تحقیر هم می‌شد! دوم- دولت سعودی پول و نفت خویش را به امریکا می‌دهد، طبق خواست آنها موضع‌گیری می‌کند و عبارت توهین‌آمیز «گاو شیرده» را هم می‌شنود. بنابراین، هزینه مادی و معنوی مقاومت نکردن، از هزینه مادی و معنوی مقاومت به مراتب بیشتر است و از این رو، مقاومت‌ریال برتر از سازش و تسلیم است. (همان)

چهار- مقاومت عامل شکست دشمن

به گفته یک تحلیل‌گر امریکایی که چهره معروف بین‌المللی است، یکی از مهم‌ترین علل دشمنی امریکا با ایران، این است که جمهوری اسلامی مسیر مقاومت را در پیش گرفت و موفق شد. (همان) بنابراین، مقاومت عامل پیروزی و پیش‌روی ملت ایران است و همین عامل، سبب تشویق دیگران به مقاومت شد. به نظر آیت‌الله خامنه‌ای، اسم این فرایند، صدور انقلاب است و به اعتراض برخی که چرا می‌خواهید انقلاب را صادر کنید، چنین پاسخ می‌دهند که ما انقلاب را صادر نمی‌کنیم، بلکه انقلاب، نوعی فکر، اندیشه و راه است؛ اگر ملتی آن را پسندید، به خودی خود، در دید آن ملت پذیرفتنی می‌شود. سپس راهپیمایی روز جهانی قدس را به عنوان یک مصداق عینی معرفی و تصریح می‌کند که امروز در منطقه غرب آسیا، کلمه مشترک ملت‌ها مقاومت است و شکست‌هایی که آمریکایی‌ها در این چند سال، در عراق، سوریه، لبنان و فلسطین داشتند، محصول مقاومت گروه‌های مقاومت است. (همان)

د) راهکارهای تثبیت و گسترش مقاومت

یک- استقلال فکری

یکی از زیرساخت‌ها، لوازم و راهکارهای ایجاد استقامت، استقلال فکری است. آیت‌الله خامنه‌ای در این زمینه معتقد است که تفکرات و مفاهیمی با تبلیغات پر حجم نظام سلطه، به‌طور شبانه‌روزی در سرتاسر

عالم پراکنده می شود. نکته مهم این است که ما نباید اسیر این تبلیغات شویم. ایشان به مردم، مسئولان و صاحب نظران سیاسی، اجتماعی و دینی سفارش می کنند که مراقب باشند: «وَإِنْ تُطْعَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ.» (انعام: ۱۱۶) در واقع، نباید همرنگ جماعت بشویم و همان را مطرح یا تکرار کنیم؛ زیرا خودمان مبانی و فکر داریم. (آیت الله خامنه ای، ۹۴/۶/۱۲) باید بر اساس آن مبانی فکری حرکت کنیم و در دام دشمن نیفتیم و گرفتار تقلید نشویم.

دو- تمسک به معنویت توحیدی

پیروزی فلسطین در جنگ های مختلف، نشانه اقتدار روزافزون جبهه مقاومت در مقابل جبهه استکبار و کفر است. این موفقیت ها ناشی از ایمان به خدا و توکل به خدا و وارد کردن عنصر معنویت در مبارزه است. اگر مبارزه، با عنصر ایمان همراه نباشد، آسیب پذیر می شود. زمانی مبارزه موفق خواهد شد که در او ایمان به خدا و توکل به خدا وجود داشته باشد.

از این رو، آیت الله خامنه ای توصیه می کند که روحیه دینی، ایمان حقیقی به وعده الهی، توکل به خداوند و خوش گمانی به خدای متعال و به وعده الهی را باید در مردم تقویت کرد. خدای متعال اصدق القائلین است و او به ما می گوید: «لِيَنْصَرَّ اللَّهُ مِنْ يَنْصَرِهِ.» (حج: ۴۰) همچنین خداوند به ما می فرماید: «مَنْ كَانَ لِلَّهِ كَانِ اللَّهُ لَهُ.» (مجلسی، بی تا، ج ۷۹، ۱۹۷؛ مجلسی، ۱۴۱۳ق، ج ۱۳، ۱۹۵؛ فیض کاشانی، ۱۴۰۶ ق، ج ۸، ۷۸۴)؛ پس دیگر از دشمن نهراسید؛ چون «ان کید الشیطان کان ضعیفا» (نساء: ۷۶)، یعنی اگر ما به وظیفه خودمان در این راه عمل و برای خدا حرکت کنیم، بدون شک پیروزی نصیب خواهد شد. (آیت الله خامنه ای، ۸۸/۱۲/۸)

سه- دعا

یکی از دستاوردهای دعا دمیدن روح امید در انسان است. به باور آیت الله خامنه ای دعا به انسان توانایی و قدرت می دهد و انسان را در مقابل حوادث مستحکم می کند. از این رو، در برخی روایت ها از «دعا» به سلاح تعبیر شده است. از نبی بزرگوار نقل شده است که فرمود: «إِلَّا ادْلُكُم عَلَى سِلَاحٍ يَنْجِيكُمْ مِنْ أَعْدَائِكُمْ» (کلینی، ۱۴۰۷ ق، ج ۲، ص ۴۶۸؛ طبرسی، ۱۳۷۰، ص ۲۶۸؛ کفعمی، ۱۴۰۵ ق، ص ۷۶۹)، یعنی اسلحه ای را به شما معرفی کنم که مایه نجات شماست. همچنین، آمده است: «تَدْعُونَ رَبَّكُمْ بِاللَّيْلِ وَالتَّهَارِ فَإِنَّ سِلَاحَ الْمُؤْمِنِ الدَّعَاءُ» (کلینی، ۱۴۰۷ ق، ج ۲، ص ۴۶۸؛ طبرسی، ۱۳۷۰، ص ۲۶۸؛ کفعمی، ۱۴۰۵ ق، ص ۷۶۹)، یعنی در رویارویی با حوادث، توجه به خداوند متعال، مثل سلاح برنده ای در دست انسان مؤمن است. (آیت الله خامنه ای، ۸۴/۷/۲۹)

چهار- موضع تهاجمی داشتن

یکی از القاب حضرت امیرالمؤمنین «کزار غیر فزار» است که پیغمبر اکرم این لقب را به امیرالمؤمنین

داد. (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۸، ص ۳۴۹؛ شیخ مفید، ۱۴۱۳ق، ج ۱، صص ۵۵ و ۶۴) این صفت مخصوص میدان نظامی نیست؛ در همه عرصه‌های انسانی، امیرالمؤمنین کَرار غیر فَرار؛ یعنی مهاجم، مقتدر، دارای فکر و بدون عقب‌گرد بود. داشتن مواضع محکم، ایستادگی بر مبانی پذیرفته شده و مورد اعتقاد، از مواضع تدافعی خارج شدن و در برابر کجی‌ها و زشتی‌ها و بدی‌ها و ظلم‌ها و بی‌عدالتی‌های دنیا در موضع تهاجمی قرار گرفتن، همان صفت کَرار غیر فَرار امیرالمؤمنین است. با نگاه به زندگی امیرالمؤمنین، می‌بینید از اول تا آخر، زندگی آن بزرگوار این‌گونه است. پس علاج ما هم در همین است. (آیت الله خامنه‌ای، ۸۴/۵/۲۵)

باید با اقتدا به حضرت امیرالمؤمنین، در عرصه جهانی، مهاجمی بدون عقب‌نشینی باشیم.

پنج- مقاومت؛ درس بعثت

به عقیده آیت‌الله خامنه‌ای باید زندگی رسول خاتم را به میلی‌متری مطالعه کرد و از آن درس گرفت. بر همین مبنا وقتی امر الهی آمد که «فاصدع بما تؤمر و اعرض عن المشرکین. انا کفیناک المستهزین» (حجر: ۹۵) پرچم را به دست بگیر و کار را علنی کن! بزرگان و صنادید قریش و زرمندان و زورمندان آن جامعه به خود ترسیدند و لرزیدند. اولین کار بزرگان مکه، تطمیع آن بزرگوار بود. کفار مکه به جناب ابی‌طالب گفتند اگر برادرزاده تو طالب ریاست است، ما ریاست مطلق خود را به او می‌دهیم؛ اگر ثروت می‌خواهد، او را ثروتمندترین می‌کنیم؛ اگر به پادشاهی تمایل دارد، ما او را به عنوان پادشاه انتخاب می‌کنیم؛ فقط از حرف‌هایش دست بردارد.

جناب ابی‌طالب که بر جان پیغمبر می‌ترسید و از توطئه آنها بیمناک بود، خدمت پیغمبر آمد و پیغام بزرگان مکه را به حضرت رساند و شاید توصیه کرد که یا رسول الله شما مقداری کوتاه بیاید. پیغمبر اکرم فرمود: «یا عم! واللّه لو وضعوا الشمس فی یمنی و القمر فی شمالی لاعرض عن هذا الامر لا افعله حتّی اظهره الله او یذهب بما فیہ ... ثم اغرورقت عیناه من الدّمع؛ عموجان! اگر خورشید را در دست راست من و ماه را در دست چپ من بگذارند، برای اینکه من از این هدف دست بکشم، سوگند به خدا این کار را نمی‌کنم؛ تا وقتی یا خدا ما را پیروز کند یا همه‌ی ما از بین برویم.» (ابن ابی‌الحدید، ۱۳۷۷، ج ۱۴، ص ۵۲) در ادامه روایت می‌شود: چشمان مبارک پیغمبر لبریز از اشک شد. وقتی ابوطالب این ایمان و استقامت را دید، منقلب شد و گفت: «بابن اخی اذهب و قل ما احببت»، یعنی هدف‌ت را دنبال کن. «والله لا اسلمنک بشیء سوگند به خدا من تو را با هیچ چیز معاوضه نمی‌کنم.» (همان)

آیت‌الله خامنه‌ای این جریان را چنین تحلیل می‌کند که ایستادگی، ایستادگی می‌آفریند. این استقامت از پیغمبر، ریشه استقامت را در ابوطالب مستحکم می‌کند. این پابندی به هدف، نترسیدن از دشمن، طمع نورزیدن در آنچه دست دشمن است، دل‌نبستن به امتیازی که دشمن می‌خواهد بدهد، بی‌شک ایستادگی، آرامش، اعتماد به راه، هدف و اطمینان به خدایی را می‌آفریند که این هدف متعلق به او است. بنابراین، همین

سی، چهل نفر که همراه پیامبر بودند، در مقابل آن همه مشکلات و دشواری‌ها ایستادند و روز به روز بر تعداد شان افزوده شد. آنها می‌دیدند که با اعمار، سمیه و یا سر چگونه رفتار می‌شود و در عین حال ایمان می‌آوردند؛ پیشرفت حق این‌گونه میسر است.

صرفاً در حالت آسایش و امن و امان، با بلند کردن پرچم حق و پای آن سینه زدن، حق پیش نمی‌رود؛ حق زمانی پیش می‌رود که صاحب حق و پیرو حق، در راه پیشرفت حق، از خود استقامت و استحکام نشان بدهد. برای نمونه، همان ایستادگی اول بعثت، به استقامت عجیب سه سال در شعب ابی طالب منجر می‌شود. آن استقامت اول، آن عمود مستحکم این خیمه، آن دل متوکل علی‌الله است که چنین استقامتی را در فضا به وجود می‌آورد که آحاد صبر می‌کنند؛ این درس را ما باید از بعثت بگیریم. (آیت الله خامنه‌ای، ۸۷/۵/۹)

شش - توجه به نقاط قوت

آیت الله خامنه‌ای یکی از مصادیق قوّت را راهپیمایی اربعین می‌داند. از نظر ایشان، راهپیمایی اربعین قوّت اسلام، قوّت حقیقت و قوّت جبهه مقاومت اسلامی است. حرکت اجتماع عظیم میلیونی به سمت کربلا، به سمت حسین، به سمت قله و اوج افتخار فداکاری و شهادت است که همه آزادگان عالم باید از او درس بگیرند. (۹۸/۷/۲۱) اربعین نشان قدرت و قوّت جبهه مقاومت است. امام حسین (ع) مظهر استقامت و مقاومت و ایستادگی و آزادگی است و حرکت میلیونی انسان‌های آزاده به سمت حسین، از مصادیق بارز قوّت جبهه مقاومت است.

هفت - تقویت مساجد

آیت الله خامنه‌ای مسجد را پایگاه بزرگ بسیج فرهنگی و حرکت فرهنگی می‌داند و معتقد است که باید کارایی مسجد را افزایش داد. (۹۵/۵/۳۱) در مقابل، استکبار و وابستگان آنها به دنبال کم‌رنگ کردن نقش مساجد هستند. برای نمونه، در زمان بن علی در کشور تونس وقتی مردم می‌خواستند به مسجد بروند، باید کارت ورود به مسجد می‌داشتند. کارت ورود به مسجد را دولت می‌داد و به همه هم نمی‌داد! اجازه نماز جماعت که هیچ، نماز فرادای در مساجد هم ممنوع بود. (آیت الله خامنه‌ای، ۸۹/۱۱/۱۵) بر این اساس، تقویت مساجد به عنوان پایگاه‌ها از راهکارهای تثبیت و گسترش مقاومت است.

هشت - نرسیدن از تهایی

آیت الله خامنه‌ای بر اساس استناد به تاریخ، مقاومت و نرسیدن از تهایی را برای موفقیت همه ملت‌ها تجویز می‌نماید. وی تبیین می‌کند که در ظرف کمتر از ده سال، مقاومت لبنان بر ارتش جرّار صهیونیستی چند بار فائق آمد؛ اول مقاومت لبنان و بعد مقاومت فلسطین. مقاومت لبنان، اول صهیونیست‌ها را از جنوب لبنان بیرون کرد و بعد در جنگ ۳۳ روزه، بین صهیونیست‌ها را به خاک مالید. امریکا به

صهیونیست‌ها کمک کرد و خیانتکاران داخلی هم آنها را کمک کردند، اما نیروی مقاومت که نیروی مردمی بود، با ایمان بود، با هدف بود و می‌فهمید چه کار می‌کند - توانست همه اینها را از عرصه خارج کند. مقاومت فلسطین نیز همین‌گونه بود. در جنگ ۲۲ روزه، در جنگ ۸ روزه، در جنگ ۵۱ روزه ماه رمضان در تابستان، یک عده مردم کم‌توان، کم‌سلاح، در یک منطقه کوچک توانستند پیروز شوند؛ چون مردم متعهد و پشتیبان بودند، مقاومت فلسطین توانست نیروی صهیونیستی جرّار را زبون و خوار کند و او متوسل بشود که بیاید آتش‌بس را قبول کنیم. (۹۳/۱۱/۲۹)

این در حالی بود که غزه نیز به تنهایی مقاومت کرد. دولت‌های اسلامی به کمک غزه نرفتند و پول‌ها و دلارهای نفتی نه تنها در خدمت غزه نبود، بعضی از آنها در خدمت رژیم صهیونیستی قرار گرفت. این نشان‌دهنده مبلغ و میزان قدرت مقاومت یک ملت است. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۳/۵/۷) پس هیچ قدرتی نمی‌تواند در مقابل ملت‌ها مقاومت کند. وقتی ملت‌ها در صحنه حاضر می‌شوند، تیغ قدرت‌ها کُند می‌شود و قدرت‌ها نمی‌توانند به ملت‌ها زور بگویند. این، علاج مشکلات این منطقه است. (آیت‌الله خامنه‌ای، ۸۹/۱۲/۲)

نتیجه‌گیری

در دنیایی که به آشکارترین و رسمی‌ترین شکل ممکن، در محافل دانشگاهی و علمی شرق و غرب عالم، قدرت، به تحمیل اراده خود بر دیگری، باوجود مقاومت آن دیگری تعریف می‌شود، بحث از مقاومت، بحث از قدرت است؛ مقاومت قدرتمندانه در برابر سلطه‌طلبان و جهان‌خواران که فقط زبان قدرت را می‌دانند. بر این مبنا در این مقال و مجال، گفتمان مقاومت در عرصه بین‌الملل با تأکید با محوریت دیدگاه رهبر معظم انقلاب امام خامنه‌ای تبیین شد. برای تبیین و تحلیل و طبقه‌بندی دیدگاه معظم له از چهارچوب نظری «امهات مطالب یا اس‌المطالب» و یا به تعبیر دیگر، چهارچوب پرسش‌های بنیادین بهره بردیم. مطالب هم با استفاده از روش اکتشافی - استقرایی به دلالت مطابقی، تضمینی یا التزامی ارائه شد. مفهوم مقاومت، ضرورت مقاومت و راهکارهای رسیدن به مقاومت را بررسی کردیم. برخی از نتایج تحقیق از این قرار است:

۱. مقاومت، مفهومی سازه‌ای است و بر اساس الگوی حرکت، شش رکن دارد. اموری هم بیرون از ارکان حرکت هستند که حرکت را تسهیل و تسریع می‌کنند یا از سرعت و سهولت آن می‌کاهند.
۲. در اندیشه اسلام ناب محمدی، مقاومت، سرشتی بین‌المللی و جهانی و انسانی دارد و مقاومت کردن، وظیفه هر انسان آزاده و با وجدانی است. به دیگر سخن، مقاومت پیش از آنکه یک دستور اساسی و راهبردی قرآنی باشد، یک وظیفه انسانی است و هیچ انسان آزاده‌ای نباید در برابر زورگویی‌ها، تجاوزها و ظلم چاقوکش‌های بین‌المللی سکوت کند.
۳. مقاومت به عنوان یک راه حل انسانی و اسلامی، اصلی‌ترین گزینه‌ای است که روی میز ملت‌ها و دولت‌های آزاده جهان قرار دارد و باید قرار داشته باشد. به دیگر سخن، بر اساس آنچه از قول و فعل و شعارهای فریبکارانه استکبار جهانی همچون حقوق بشر و دموکراسی مشاهده می‌شود، تنها گزینه پیش رو، مقاومت شجاعانه و هوشمندانه است. از این رو، تحرک جدید نهضت بیداری اسلامی باید مبتنی بر الگوی مقاومت باشد؛ مقاومتی که ایران اسلامی الگوی بارز آن است.
۴. جمهوری اسلامی ایران با رهبری امام خمینی (ره)، پرچمدار مقاومت علیه استبداد و استکبار بوده؛ مقاومتی که به رهبری آیت‌الله خامنه‌ای همچنان علیه استکبار جهانی استمرار یافته و سبب شکست سیاست‌های آمریکا و زمین‌گیر شدن همکاران خائن آنها در غرب آسیا شده است.
۵. جبهه مقابل که مقاومت در برابر آن شکل گرفته، امریکای جنایتکار و رژیم غاصب صهیونیستی است و اهدافی در دو سطح دارد؛ سطح اول، حفظ اسلام ناب محمدی در برابر اسلام امریکایی داعشی و وهابی است و در سطح دوم، حفظ کرامت و آزادی انسان است که البته این هدف هم در دل هدف اول قرار دارد.

۶. هرچه مقاومت با هم‌گرایی، همدلی، وحدت و اتفاق نظر بیشتر و در سطحی وسیع‌تر و با سرعت و کیفیت بهتری شکل بگیرد، پیروزی زودتر به دست می‌آید و نابودی نظام سلطه، سریع و آسان می‌شود.
۷. حضرت رسول اعظم ﷺ حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و امام خمینی رحمه الله به عنوان رهبری که به بهترین شکل توانسته با الگو گرفتن از پیامبر اکرم ﷺ و حضرت سیدالشهدا علیه السلام گفتمان مقاومت را توسط ملت انقلابی و مؤمن ایران اسلامی عملیاتی کند، به عنوان الگو، مقابل چشمان همه انسان‌های آزاده قرار دارد. و الحمد لله.

فهرست منابع

- قرآن کریم
- نهج البلاغه

۱. امام خمینی، سید روح الله، صحیفه امام، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ چهارم، ۱۳۸۵.
۲. بیانات رهبر معظم انقلاب امام خامنه‌ای؛ <https://farsi.khamenei.ir/>
۳. ابن ابی الحديد، عزالدین ابوحامد، شرح نهج البلاغه، تصحیح: محمد ابوالفضل ابراهیم، قم، کتابخانه عمومی آیت الله مرعشی نجفی، ۱۳۷۷.
۴. ابو مخنف کوفی، لوط بن یحیی، وقعة الطف، تصحیح: محمد هادی یوسفی غروی، قم، جامعه مدرسین، ۱۴۱۷ ق.
۵. حیدری فر، مجید، مهندسی فهم و تفسیر، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۸.
۶. سبزواری، حاج ملاهادی، شرح المنظومه، تصحیح و تعلیق: آیت الله حسن زاده آملی و تحقیق و تقدیم: مسعود طالبی، تهران، نشر ناب، ۱۳۶۹.
۷. صلح میرزایی، سعید، اندیشه مقاومت از منظر آیت الله العظمی سید علی خامنه‌ای، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸.
۸. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الأخلاق، قم، الشریف الرضی، ۱۳۷۰.
۹. عالم، عبدالرحمن، بنیادهای علم سیاست، تهران، نشر نی، چاپ پنجم، ۱۳۷۸.
۱۰. فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی، الوافی، اصفهان، کتابخانه امام امیرالمؤمنین علی علیه السلام، ۱۴۰۶ ق.
۱۱. کفعمی، ابراهیم بن علی عاملی، المصباح للكفعمي (جنة الأمان الواقية)، قم، دار الرضی (زاهدی)، ۱۴۰۵ ق.
۱۲. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تصحیح: علی اکبر و محمد آخوندی، تهران، دار الکتب الإسلامية، ۱۴۰۷ ق.
۱۳. لکنزایی، رضا، مجموعه آثار علمی همایش بین المللی بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام، جلد ۳، قم: بوستان کتاب ۱۳۹۹.
۱۴. مجلسی، محمدتقی، روضة المتقين في شرح من لا يحضره الفقيه، تصحیح: حسین موسوی کرمانی و علی پناه اشتیاردی، قم، مؤسسه فرهنگی اسلامی کوشانبور، ۱۴۰۶ ق.
۱۵. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، بیروت، مؤسسه الوفاء، بی تا.
۱۶. مفید، محمد بن محمد، الأمالي، تصحیح: حسین استاد ولی و علی اکبر غفاری، قم، کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳ ق.
۱۷. _____، الإرشاد في معرفة حجج الله على العباد، تصحیح: مؤسسة آل البيت عليهم السلام، قم، کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳ ق.
۱۸. مهدیان، علی، طرح کلی اندیشه مقاومت، قم، سفیر صادق، ۱۳۹۹.
۱۹. مورگنتا، هانس جی، سیاست میان ملت‌ها، ترجمه: حمیرا مشیرزاده، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین الملل، چاپ سوم، ۱۳۸۴.
۲۰. ناظمی اردکانی، مهدی و خالیدیان، صفر علی، «مؤلفه‌های فرهنگی گفتمان مقاومت اسلامی در جهان اسلام»، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات سیاسی جهان اسلام، شماره ۲۶، تابستان ۱۳۹۷، صص ۵۹-۸۶.
۲۱. وبر، ماکس، اقتصاد و جامعه، ترجمه: عباس منوچهری، مهرداد ترابی نژاد و مصطفی عمارزاده، تهران، سمت، ۱۳۸۴.

